

Сергій Болденков — мисливствознавець і управлінець у галузі мисливствознавства

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)
e-mail: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Serhii Boldenkov, a game scientist and manager in the field of game science. — A short essay about a researcher, game scientist and manager who has been in leadership positions in the forestry and hunting system all his life, but was not just an official, but actively developed the industry, personally dealing with the development of hunting grounds and support for hunting resources. He was one of the key developers of the 2tp-hunting accounting system and 22 state hunting grounds, wrote scientific articles, participated in scientific forums and initiated hunting conferences. Sergii Boldenkov is the author of at least 32 scientific publications, most of which are devoted to assessments of populations of game animals, development of game management, and the protection and rational use of natural resources.

Біографічні деталі

Сергій Васильович Болденков¹ народився бл. 1932 року, найімовірніше в Києві або його околицях. Даних про навчання немає (можна припустити УС-ГА). Після навчання працював у Черкаському обласному управлінні лісгоспу. Реконструйований період робочої активності пов'язаний з Мінлісгоспом України, де принаймні 1967–1980 рр. (найімовірніше до 1991 р.) він був на посаді начальника Головного управління мисливського господарства. Мешкав в Києві, в будинку Радміну. Регулярно їздив на різноманітні мисливствознавчі конференції, як республіканські, так і всесоюзні та міжнародні, звичайно з доповідями. Був одружений; після смерті дружини (бл. 1978–1980 р.) одружився вдруге. Вийшов на пенсію з почесними.

Подальші його біографічні деталі не відомі. Остання відома автору його публікація була 1988 року [Крыжановский *et al.* 1988], а в журналі «Охота и охотничье хозяйство» він був членом редколегії до кінця 1991 р. Найімовірніше, його відхід від мисливствознавства і публічної активності стався на зламі історії і з проголошенням Незалежності України, а, отже, і зміною керівних органів в Україні, що змусило і його покинути посаду.

¹ Більшість біографічних деталей та інших фактів реконструйовано на основі публікацій дослідника та спогадів Л. Шевченко. Вік оцінено відносно віку Л. С. («років на 5 старший»). Жодних довідкових джерел щодо цього фахівця не виявлено.

Ключові доробки в галузі теріології

Дослідник не був суто науковцем, його доробки спрямовані більше на розвиток мисливства як господарської галузі. Попри те, організувавши систему державного обліку мисливської фауни за формою «2тп-мисливство» та співпрацюючи з низкою фахівців, він зробив чимало внесків в оцінки стану популяцій мисливських звірів. Серед його співавторів у працях про звірів — О. Корнєєв (1967), Б. Галака (1970, 1971), Є. Крайнев (1970–1984, 7 праць), В. Животовський (1974), Г. Панов (1984), В. Крижанівський (1988) та ін.² Значна частка фактологічних праць підготовлена у співпраці з мисливствознавчою лабораторією Інституту зоології АН УРСР, насамперед з Б. Галакою та напарником по управлінню Є. Крайневим.

Серед теріологічних праць (всі рос.) «Розширення ареалу свині та сарни на Україні» [Болденков *et al.* 1970], «Про розведення зайця-русака в сільсько-господарських угіддях України» [Болденков *et al.* 1971a], «Про завезення в Україну далекосхідних свиней, оленя плямистого та сарни» [Болденков *et al.* 1971b], «Динаміка чисельності та використання поголів'я свині, сарни та лося в Українській РСР» [Болденков & Крайнев 1975], «Сучасне поширення та чисельність бобрів в Українській РСР» [Болденков *et al.* 1984]. З відомих самостійних праць цитованими є «Динаміка чисельності та деякі дані про добування лося в Українській РСР» [Болденков 1973], «Полювання на копитних» (Болденков 1976), «Вовки на Україні» [Болденков 1980].

Болденков був учасником низки міжнародних конференцій, у т.ч. X Міжнародного конгресу мисливствознавців 1971 р. в Парижі (звіт про цей форум: <https://shorturl.at/juU46>), Міжнародної мисливської виставки в Будапешті т.і. Значну увагу приділяв організації семінарів в Україні, серед яких «Перша наукова конференція з розвитку мисливського господарства Української РСР» (Київ, 1968), «Розвиток мисливського господарства Української РСР. Друга науково-виробнича конференція» (Київ, 1973), «Охорона, відтворення та раціональне використання ... мисливських ресурсів Української РСР» (Київ, 1977). Були й керівництва щодо полювання (рис. 1).

Рис. 1. Мисливські видання, підготовлені за участі С. Болденкова: книга «Полювання» (1976), в якій вміщено дві його статті, зокрема «Охотничье хозяйство Украины» (с. 7–12) та «Охота на копытных» (с. 38–45; Болденков 1976), та «Довідник мисливця та рибалки» (1972), де він був у складі редколегії. Зображення з букіністичних сайтів.

² Є чимало й самостійних праць дослідника (14 за даними автора). Найбільшою і постійною була співпраця з Є. Крайневим (Л. Шевченко, особ. повід.), з яким готував багато спільних праць.

Окрім теріологічних публікацій у дослідника є чимало праць про стан мисливського господарства, що видавалися в різні роки в таких виданнях, як журнал «Охота и охотничье хозяйство», (1967, 1982), матеріали мисливствознавчих конференцій (1968, 1977), журнал «Лесное хозяйство» (1972, 1975), тематичні збірники «Охота» (1976) та «Охотник и рыболлов Украины» (1986). Були в його доробку і природоохоронні статті, зокрема про задачі охорони природи в журналі «Охота и охотничье хозяйство» (1982) та про Азово-Сиваське заповідно-мисливське господарство у довіднику «Заповедники Украины и Молдавии» (1987). Однією з підсумкових публікацій цього циклу стала стаття «Біологічні основи та першочергові завдання мисливського господарства УРСР», видана у першому збірнику праць Українського теріологічного товариства [Крыжановский *et al.* 1988].

Інші дослідження, чесноти, відзнаки

Значну частину професійного життя Сергій Болденков працював у Мінлісгоспі України. Зокрема, у його статті про мисливське господарство України 1967 р. [Болденков & Корнеев 1967] та у статті про вовків 1980 р. [Болденков 1980] зазначено «начальник головного управління мисливського господарства Мінлісгоспу УРСР». Як високопоставлений чиновник, значну частину робочого часу проводив у просторому кабінеті. Особисте життя ніколи не змішував з міністерським. У спілкуванні був приязним, уважним до колег, завжди йшов назустріч при оформленні документів на здобування наукових і колекційних матеріалів (Л. Шевченко, особ. повід.).

У книжці «Охота» (1976 р.) у вихідних даних він значиться як «почесний член УТМР». Тривалий час він був членом редколегій низки мисливствознавчих видань, зокрема й журналу «Охота и охотничье хозяйство» (найдавніша дата членства в редколегії — 1981 (№ 1), найпізніша — 1991 (№ 12), тобто повних 11 років). Напевно, така участь визначалася не тільки статусом, але й авторською активністю: він є автором 8 статей в цьому журналі.

Колеги високо цінили організацію мисливського господарства за С. Болденкова. Зокрема, М. Щербак згадує³: «було створено Головне управління мисливського господарства МЛГ України, яке очолив і доволі довго й успішно керував Болденков С. В., який користувався великою повагою в мисливських колах. Тоді було створено 22 державних мисливських господарств для відпрацювання способів господарювання на науково обґрунтованих рекомендаціях. Стараннями начальника Главку мисливські господарства укомплектовувалися мисливствознавцями-професіоналами і матеріально-технічною базою. Незабаром ці господарства стали не тільки надавати мисливські послуги високого рівня, а й поставляти виловлену для розселення в інші угіддя

³ Щербак, В. 2014. Что такое не везет и как с ним бороться. Рассказ очевидца. *Половання та риболовля*, № 4, online: <https://hunt-fish.com.ua/uk/read?id=984>

дичину, проводити полювання для іноземних мисливців, постачати м'ясо дичини в торгівлю і на експорт».

Інакше його бачили «зелені», оскільки С. Болденков відповідав за організацію «царських полювань», що він робив якісно і тому це особливо бентежило зелених. Перші їх протистояння зафіксовані в огляді В. Борейка «Студентські дружини». Цей нарис є єдиною довідкою про фахівця, якого знали всі мисливці України упродовж десятків років.

Подяки. Автор щиро дякує Л. Шевченко та О. Головачу за спогади та О. Артем'євій за допомогу у пошуку важкодоступних джерел.

Література

- Болденков, С., А. Корнеев. 1967. Охотничье хозяйство Украины. *Охота и охотничье хозяйство*, № 8: 4–6.
- Болденков, С. В., Е. Д. Крайнев, Б. А. Галака. 1970. Расширение ареала кабана и косули на Украине. *Пятая межвуз. зоогеограф. конф.* Казань, 46–47.
- Болденков, С., Е. Крайнев, Б. Галака. 1971a. О разведении зайца-русака в сельскохозяйственных угодьях Украины. *Охота и охотничье хозяйство*, № 5: 23.
- Болденков, С. В., Е. Д. Крайнев, Б. А. Галака. 1971b. О завозе на Украину дальневосточных кабанов, пятнистого оленя и косули. *В кн.: Пути повышения эффективности охотничьего хозяйства: Материалы III конференции охотоведов Сибири. Часть 1.* Иркутск, 41–43.
- Болденков, С. В. 1973. Динамика численности и некоторые данные о добыче лося в Украинской ССР. *Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР: Мат-лы II конф.* Киев, 147–149.
- Болденков, С. В. Е. Д. Крайнев. 1975. Динамика численности и использование поголовья кабана, косули и лося в Украинской ССР. *Копытные фауны СССР.* Наука, Москва, 213–215.
- Болденков, С. В. 1976. Охота на копытных. *В кн.: Охота. Урожай*, Киев, 38–45.
- Болденков, С. 1980. Волки на Украине. *Охота и охотничье хозяйство*, № 6: 4–5.
- Болденков, С. В., Е. Д. Крайнев, Г. М. Панов. 1984. Современное распространение и численность бобров в Украинской ССР. *В кн.: Научные основы боброводства.* Изд-во Воронежского ун-та, Воронеж, 14–20.
- Крыжановский, В. И., С. В. Болденков, Л. А. Губкин, [et al.]. 1988. Биологические основы и первоочередные задачи охотничьего хозяйства УССР. *В кн.: Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана.* Наукова думка, Киев, 3–19.

Резюме

ЗАГОРОДНЮК, І. Сергій Болденков — мисливствознавець і управлінець у галузі мисливствознавства. — Стилий нарис про дослідника, мисливствознавця й управлінця, який все життя був на керівних посадах в системі лісового й мисливського господарства, проте не був чиновником, а активно розвивав галузь, особисто займаючись питаннями розвитку господарств і підтримки мисливських ресурсів. Він був одним з ключових розбудовників системи обліку за формою «2тп-мисливство» та 22 державних мисливських господарств, писав наукові статті, брав участь у наукових форумах та ініціював мисливствознавчі конференції. Сергій Болденков є автором щонайменше 32 наукових публікацій, більшість з яких присвячена оцінкам стану популяцій мисливських звірів, питанням розвитку мисливських господарств та охороні й раціональному використанню природних ресурсів.